

svært at holde styr på over en periode på 150 år. Gennemgangen er grundig, sober og systematisk; bygget op af en flerhed af kilder, skiftlige som mundtlige, og her nyder læseren godt af insiderens tilgang til materiale og personer, som en ekstern forsker ville have haft svært ved at grave frem, og det personlige kendskab til en række af den nyere tids aktører, som efterlader indtrykket af ministeriet som andet end en maskine. Bogen sammenfatter et meget stort materiale i en god og læseværdig bog.

Lotte Jensen
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet

Eva Zeuthen Bentsen m.fl. (red.), *Når styringsambitioner møder praksis – den svære omstilling af sygehus- og sundhedsvæsenet i Danmark og Sverige*, København: Handelshøjskolens Forlag/Munksgaard, 1999, 347 s., kr. 307,00.

En række danske og svenske samfundsforskere har i fællesskab skrevet denne antologi om de betydelige reorganiseringer, som siden 1980'erne er sat i gang og til dels gennemført inden for blandt andet dansk og svensk sundhedsvæsen. Alle bidragyderne har en organisationsteoretisk, det vil sige organisationssociologisk baggrund. Det er med til at give fremstillingen en indre logik, som gør den til at læse, selv om den har ikke mindre end 11 forskellige bidragydere.

Bidragene kredser næsten alle om den såkaldte New Public Management-bevægelse, idet reformerne, der ofte har tilsigtet at stramme sundhedsvæsenets organisation op, og som tillige har forsøgt at begrænse sundhedsprofessionernes og

ikke mindst lægernes autonomi, ses som typiske eksempler på, hvordan denne internationale reformbølge også er skyllet ind over sygehus- og sundhedsvæsenet. Det er den grundlæggende påstand, som forfølges i såvel Vrangbæks som Kragh Jespersens bidrag, men det er også i høj grad synspunktet i Cecilia Lindholms kapitel om økonomistyringens indtog i en svensk kommune.

Denne tankegang falder fint i tråd med et andet gennemgående synspunkt i bogen. Med udgangspunkt i den ny-institutionelle gren inden for organisationssociologien rejser adskillige bidrag spørgsmålet om, hvad der sker, når man forsøger at importere tankegange og organisations- og ledelsesmodeller, der er udviklet og tilpasset til private virksomheder, til sygehusene og andre institutioner inden for sundhedsvæsenet. Der er her tale om organisationer, som i langt højere grad karakteriseres som professionelle bureaukratier. Synspunktet er gennemgående i Zeuthen Bentsens, Borums og Melanders bidrag, og de viser alle med grundlag i interviews, som de har gennemført med såvel professionelle som administratorer inden for sektoren, hvordan modelimporten giver anledning til ikke bare undren, men også støder på direkte modstand i organisationen. Det tolkes som et tagan på, hvordan det politisk-administrative hierarki tvinger organisations- og ledelsesmodeller ned over institutioner, hvis normer er andre, og som derfor slet ikke kan tilpasse sig til kravene.

Andre bidrag går en anden vej. Det gælder Seemans analyse af de reformer, som man i Viborg Amt lancerede med det sigte at opprioritere indsatsen over for psykisk syge uden for det traditionelle hospitalsregi. Analysen er ikke bare interessant, fordi den virker ganske velresearchet, men også fordi den på velgø-

svært at holde styr på over en periode på 150 år. Gennemgangen er grundig, sober og systematisk; bygget op af en flerhed af kilder, skiftlige som mundtlige, og her nyder læseren godt af insiderens tilgang til materiale og personer, som en ekstern forsker ville have haft svært ved at grave frem, og det personlige kendskab til en række af den nyere tids aktører, som efterlader indtrykket af ministeriet som andet end en maskine. Bogen sammenfatter et meget stort materiale i en god og læseværdig bog.

Lotte Jensen
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet

Eva Zeuthen Bentsen m.fl. (red.), *Når styringsambitioner møder praksis – den svære omstilling af sygehus- og sundhedsvæsenet i Danmark og Sverige*, København: Handelshøjskolens Forlag/Munksgaard, 1999, 347 s., kr. 307,00.

En række danske og svenske samfundsforskere har i fællesskab skrevet denne antologi om de betydelige reorganiseringer, som siden 1980'erne er sat i gang og til dels gennemført inden for blandt andet dansk og svensk sundhedsvæsen. Alle bidragyderne har en organisationsteoretisk, det vil sige organisationssociologisk baggrund. Det er med til at give fremstillingen en indre logik, som gør den til at læse, selv om den har ikke mindre end 11 forskellige bidragydere.

Bidragene kredser næsten alle om den såkaldte New Public Management-bevægelse, idet reformerne, der ofte har tilsigtet at stramme sundhedsvæsenets organisation op, og som tillige har forsøgt at begrænse sundhedsprofessionernes og

ikke mindst lægernes autonomi, ses som typiske eksempler på, hvordan denne internationale reformbølge også er skyllet ind over sygehus- og sundhedsvæsenet. Det er den grundlæggende påstand, som forfølges i såvel Vrangbæks som Kragh Jespersens bidrag, men det er også i høj grad synspunktet i Cecilia Lindholms kapitel om økonomistyringens indtog i en svensk kommune.

Denne tankegang falder fint i tråd med et andet gennemgående synspunkt i bogen. Med udgangspunkt i den ny-institutionelle gren inden for organisationssociologien rejser adskillige bidrag spørgsmålet om, hvad der sker, når man forsøger at importere tankegange og organisations- og ledelsesmodeller, der er udviklet og tilpasset til private virksomheder, til sygehusene og andre institutioner inden for sundhedsvæsenet. Der er her tale om organisationer, som i langt højere grad karakteriseres som professionelle bureaukratier. Synspunktet er gennemgående i Zeuthen Bentsens, Borums og Melanders bidrag, og de viser alle med grundlag i interviews, som de har gennemført med såvel professionelle som administratorer inden for sektoren, hvordan modelimporten giver anledning til ikke bare undren, men også støder på direkte modstand i organisationen. Det tolkes som et tagan på, hvordan det politisk-administrative hierarki tvinger organisations- og ledelsesmodeller ned over institutioner, hvis normer er andre, og som derfor slet ikke kan tilpasse sig til kravene.

Andre bidrag går en anden vej. Det gælder Seemans analyse af de reformer, som man i Viborg Amt lancerede med det sigte at opprioritere indsatsen over for psykisk syge uden for det traditionelle hospitalsregi. Analysen er ikke bare interessant, fordi den virker ganske velresearchet, men også fordi den på velgø-

rende vis henleder opmærksomheden på, at her kan der ikke etableres nogen kobling til noget NPM-program. Dernæst er analysen mindre bundet i sine grundlæggende antagelser. Det kan hænge sammen med, at fremstillingen er ganske beskrivende, for ikke at sige induktiv. Fordelen er, at Seeman på denne måde får et godt grundlag for at vise, hvordan den forsøgte netværksstrategi ikke bare løber ind i et sammenstød mellem forskellige professionelle normsystemer, men også konfronteres med gedigne interessekampe og ressortbestemte territoriekampe.

Dermed er der også rejst et punkt, som kunne fortjene en dyberegående diskussion mellem forskere, der arbejder med forskellige teoretiske udgangspunkter. Nærværende anmelders vurdering af antologiens kvalitet er således grundlæggende positiv. Der er generelt tale om bidrag med velformulerede problemer, jævnt hen veldokumenterede empiriske analyser og som nævnt en velovervejet og eksplicit teoretisk forankring i den ny-institutionelle organisationssociologi. Der er heller ikke tvivl om, at forfatterne kan deres metier, og at de brænder for deres sag.

Det skeptiske spørgsmål er imidlertid, om de vover at sætte deres teori på seriøst arbejde. De skriver i høj grad op imod et såkaldt instrumentelt perspektiv. I deres fælles fremstilling er det ensbetydende med et perspektiv, som ligger tæt op af det, som Scott betegner som det klassiske rationelle perspektiv, og som med meget god vilje kan henføres til såvel Weber som den administrative skole. Men er det ikke at stille en stråmand op, som er let at bekæmpe?

Alternativet er en dobbeltstrategi. Det er for det første at åbne øjnene for, at alle aktører også har interesser involveret. Det er Seeman åben overfor, det samme gæl-

der indirekte Kragh Jespersen, når han i forbifarten omtaler det såkaldte neo-weberianske professionssyn. Den interessante test opstår derfor, hvis man finder situationer, hvor interesse- og normperspektivet er i konflikt med hinanden, og hvor man kan iagttage, at aktørerne vælger på trods af enten interesserne eller normerne. Det samme gælder, hvis man kan identificere situationer, hvor kravet om legitimitet i forhold til omgivelsernes normer fører til tilpasninger, som er uden adfærdsmæssige konsekvenser. Gudbjörg Erlingsdóttir viser i sit kapitel om kvalitetssikring, hvordan det kan ske.

For det andet er det spørgsmålet, om det i en sådan kritisk test er nok at basere analysen på interviewdata. Det er iøjnefaldende, at alle udsagn om økonomisk og budgetmæssig adfærd er baseret på aktørernes interviewudsagn om, hvad de gør og ikke gør. Det ville være både nærliggende og relativt nemt at inddrage budget- og regnskabsdata i grundlaget for analysen, og man ville dermed have et grundlag for at se, om det forekommer, at de professionelle, der påberåber sig deres særlige normer og værdier, handler på tværs af deres og deres enheders umiddelbare økonomiske interesser.

Endvidere er der for det tredje i bogen en underliggende antagelse om, at incitamenter ikke virker, da man ikke kan overføre et økonomisk nyttemaksimeringsrationale, som antages at gælde i virksomheder og på markedet til offentlige institutioner med stærke professionelle normer, der bygger på et helt andet rationale. Men er det nu rigtig? Maria Blomgrens bidrag om sygeplejerskernes reaktion på reformer, der tilsigter at styrke resultatansvaret er i så henseende tankevækkende.

Endelig er det for det fjerde værd at overveje, om de reformer, der i de sidste

15-20 år er sat i værk, bare skal ses som resultatet af en imitations- og diffusionsproces. Kunne det ikke være, at politikerne, dvs. de demokratiske institutioner, har oplevet, hvordan sundhedsvæsenets institutioner med deres høje grad af professionel autonomi, gjorde dem nærmest immune over for forsøg på at inddrage dem i såvel en ressourceprioritering som en helhedsbaseret styring, hvor faglig indsats, kvalitet, økonomi og effekter vejes sammen? Og hvorfor ser forfatterne helt væk fra, at grundlaget for den forkætrede danske trojka-models spredning til alle danske sygehuse var baseret på en behård magtkamp mellem lægernes og sygeplejerskernes fagforeninger?

Disse kritiske bemærkninger skal læses i den ånd, de er skrevet. Det er ikke så meget udtryk for kritik og afstandtagen, for det er der ikke grundlag for. Der er snarere tale om, at bogen danner et godt grundlag for en kritisk diskussion, hvor alternative tolkninger får mulighed for at udfordre det sociologiske perspektiv, som bestemt har en del for sig, og som også derfor fortjener at komme på hårdere arbejde.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Clive Archer og Ingrid Sogner, *Norway, European Integration and Atlantic Security*. London: Sage Publications, 1998, 208 s., £ 47.50 (hb).

Litteraturen om EFTA-landenes (de nuværende og tidligere) og de central- og osteuropæiske landes forhold til EU og NATO er efterhånden betydelig (jf. blandt andet studier af Luif, Pedersen, Miles,

Ingebritsen og Larson samt Redmond), og flere nyere studier har foretaget teoretisk baserede komparationer af disse staters europapolitik (jf. blandt andet Mouritzen og Wæver og Wiberg). Litteraturen om Norges forhold til disse organisationer i det seneste årti er imidlertid sparsom, og på den baggrund må denne bog absolut hilses velkommen.

Bogen er skrevet af en britisk og en norsk forsker i fællesskab og analyserer Norges forhold til Europa og det atlantiske samarbejde fra 1945 til i dag. Der ligger i sig selv en pointe i, at den ene forfatter er britisk, idet den britiske forbindelse fremstår som en meget vigtig, og måske nok hidtil underspillet, determinant bag norsk europapolitik og alliancepolitik, specielt dennes tidligere faser. Bogen er opdelt i to hoveddele, som successivt analyserer henholdsvis europapolitikken og alliancepolitikken og udviklingen i de to politikker siden 1945. En afsluttende del 3 skuer fremad og diskuterer mulige udviklinger og strategiske optioner på de to politikområder, ligesom den indeholder et konkluderende kapitel.

Bogens tilgang er overvejende kronologisk-empirisk i den solide, britiske tradition; dog har forfatterne lagt en løs teoretisk ramme omkring fremstillingen i form af et sæt teoretiske spørgsmål baseret på udenrigspolitikteori, herunder tilpasningsteori. Disse spørgsmål tages op i det afsluttende kapitel, men er ikke strukturerende for selve analysen. Den empiriske analyse som sådan er informativ og grundig og vidner om forfatternes dybe indsigt i deres specialeområder. Der er dog overvejende tale om en sammenkrivning af – og stillingtagen til – eksisterende forskning og i begrænset udstrækning om præsentation af ny empirisk forskning. Enkelte steder er forfatterne sprunget lidt vel hurtigt gennem